

Tri prezentované texty (*Poetika chaosu...*, *Náhoda v interpretácii*, *Paradox ako figúra chaosu*) sú výberom z poľského zborníka *Efekt motyla*, *Humanisti wobec chaosu*, ktorý vyšiel vo vydavateľstve Vroclavskej univerzity v roku 2006. Zborník je zostavený z príspevkov, ktoré odzneli na vedeckej konferencii konanej v dňoch 27. – 28. mája 2004 v Inštitúcii Filologii Polskiej Uniwersytetu Wroclawskiego. Svojím obsahovým zameraním je zároveň súčasťou interdisciplinárne orientovaných diskusií, ktoré približne od šesťdesiatych rokov 20. storočia tematizovali problematiku dynamických, nelineárnych, otvorených a pulzujúcich štruktúr, niekedy zastrešujúco či metaforicky označovaných ako „poetika chaosu“ (na ich teoretický potenciál priamo alebo sprostredkovane upozornili už predtým štrukturalisti). Aktuálny poľský zborník vychádza z koncepcie preporenia napohľad disparátnych teoretických modelov (texty z oblasti exaktných vied sa ocitajú vedľa humanitných štúdií), čím vytvára akási primárnu metodologickú bázu a súčasne poukazuje na potrebu dialógu medzi vedcami z oblasti prírodných a spoločenských vied. Pribuzný interdisciplinárny rámec a podobnú obsahovú štruktúru mali v česko-slovenskom kultúrnom kontexte zborníky *Geometrie živého* (ZP ČSVTS při FgÚ ČSAV, Praha 1989) a *Chaos, věda a filosofie* (Filosofický ústav AV ČR, Praha 1999), ktoré boli rovnako výstupmi medziodborových konferencií. Syntetická práca *Daniely Hodrovej ... na okraji chaosu...* (Torst, Praha 2001) bola zase snahou o uchopenie tejto témy v literárno-teoretickom diskurze. V tomto kontexte na Slovensku už od druhej polovice osemdesiatych rokov uvažuje Peter Zajac, ktorého „pulzačná estetika“ tvorivo nadviazala na uvedené diskusie a v domácom prostredí otvorila priestor netradičnému, interdisciplinárne zameranému literárno-teoretickému uvažovaniu. V deväťdesiatych rokoch jeho úvahy potom vyústili do samostatných monografií *Tvorivosť literatúry* (Slovenský spisovateľ, Bratislava 1990) a *Pulzovanie literatúry* (Slovenský spisovateľ, Bratislava 1993). V poľskom kultúrnom kontexte sa témou chaosu a náhody vo svojich umeleckých či teoretických prácach od šesťdesiatych rokov systematicky zaoberali Stanisław Lem, Witold Gombrowicz a Leszek Kołakowski. Najmä diela S. Lema (*Filozofia náhody*, *Apokryfy*, *Nádcha*) sa často objavujú ako východiskové texty pre súčasných poľských literárnych teoretikov. Poľský zborník zároveň ukazuje, že táto diskusia je v stredoeurópskom kultúrnom kontexte stále živá, pričom paralelne či kooperujúco sa ocitá vedľa postštrukturalistického a hermeneutického diskurzu (interpretácia a nadinterpretácia, problém možných či fikčných svetov a pod.).

Pavel Matejovič